

Advancing Renewable
Energy Communities

Transfer van hernieuwbare energiegemeenschappen en inspiratie tot actie

Transfer en kruisbestuiving tussen regio's betreft hernieuwbare energiegemeenschappen zijn de hoekstenen van het COME RES-project. In deze factsheet worden de belangrijkste resultaten van de vier transferprocessen gepresenteerd en wordt aangegeven hoe specifieke elementen van geselecteerde beste praktijken in de leerregio's zijn opgepikt.

Er zijn transferteams uit de volgende regio's gevormd om ervaringen en kennis uit te wisselen:

Mentorregio	Leerregio
Noord-Brabant/ Gelderland (Nederland)	Thüringen (Duitsland)
Vlaanderen (België)	Apulië (Italië)
Magliano Alpi (Italië)	Letland
Valencia (Spanje)	Canarische Eilanden (Spanje)

Belanghebbenden uit de leerregio's bezochten de mentorregio's met als doel om één enkele beste praktijk voor gemeenschapsenergie te bestuderen. Tijdens een tegenbezoek werd een transferroutekaart opgesteld om (aspecten van) de beste praktijk in de leerregio te implementeren.

Daarnaast worden in de factsheets vier voorstellen voor actieplannen bekeken om de belemmeringen weg te nemen en de voorwaarden voor de toekomstige ontwikkeling van REG's in de geselecteerde doelregio's te versterken. Het opstellen van de actieplannen was een aanvullend proces op de uitwisseling tussen de regio's en was tot op zekere hoogte geïnspireerd door de maatregelen die voorgesteld werden in de transferroutekaart.

Auteurs:

ICLEI Europe: Arthur Hinsch, Lucy Russell
Vertalers: Erika Meynaerts en Rien de Bont

Gebaseerd op D.6.3. Vier routekaarten voor de transfer van beste praktijken voor leerregio's door Rien de Bont (TU/e) en D5.3 Vier actieplannen voor doelregio's door Erika Meynaerts en Erik Laes (VITO). Met bijdragen van alle projectpartners.

TRANSFER VAN ENERGIETUINEN

Er vond een transfer plaats tussen belanghebbenden uit Thüringen in Duitsland en de Nederlandse provincies Noord-Brabant en Gelderland. Het transferteam bestond uit vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, gemeenten, het regionale parlement en initiatiefnemers van energiegemeenschappen. De **nadruk lag vooral op de overdracht van de Nederlandse Energietuinen**, hoewel ook twee andere goede praktijken in Nederland - **het burgerwindpark “de Spinder” en de virtuele energiecentrale in Loenen** - werden gepresenteerd en hun replicerbaarheid werd geanalyseerd.

Het team analyseerde de multifunctionele en **biodiverse Energietuinen, die zowel recreatieve als educatieve diensten aanbieden** voor en met de lokale gemeenschap, als het concept met de meest overdraagbare elementen voor de Thuringse context. De parken worden beheerd door een stichting waarin ontwikkelaars van hernieuwbare energietechnologieën, de Nederlandse Natuur- en Milieufederatie en de lokale gemeenschap vertegenwoordigd zijn. In Nederland worden momenteel een aantal van zulke projecten gepland. Zo zal de Energietuin De Langenberg zich uitstrekken over een oppervlakte van 15 hectare, waarbij het gebied zal worden gebruikt voor zonne-energie, maar vooral ook voor natuurgerelateerde activiteiten. Het aantal zonnepanelen wordt momenteel bepaald in overleg met bewoners en andere belanghebbenden.

Lokale burgers en belanghebbenden worden vanaf het begin rechtstreeks betrokken bij het ontwerp van het project om beter rekening te houden met de lokale kenmerken (landschap, cultuurhistorische waarden) en om te zorgen voor een gevoel van mede-eigendom door de lokale gemeenschap. Het is de bedoeling dat burgers mee kunnen investeren in de zonnepanelen.

Het transferteam heeft vastgesteld dat het ontwikkelen van een Energietuin in Thüringen relatief eenvoudig zou kunnen zijn, gezien het bestaan van een marktpremie voor zonne-installaties in de open ruimte. Er zullen waarschijnlijk extra middelen nodig zijn om de andere elementen van de tuin te financieren die niet noodzakelijk verband houden met het bedrijfsmodel op basis van de productie van elektriciteit uit zonne-energie / teruglevering. Het transfer team heeft besloten om een brochure voor Thuringse belanghebbenden op te stellen, waarin de aantrekkelijkheid (en haalbaarheid) van de Energietuin wordt toegelicht en potentieel geschikte locaties worden overwogen. Tijdens de slotconferentie van COME RES hebben beide partijen een Verklaring van Overeenstemming ondertekend om de toekomstige samenwerking te bestendigen.

ACTIEPLAN VOOR DE REGIO NORTE:

Om de invoering van REG's in de Portugese regio Norte te versnellen, hebben belanghebbenden, waaronder een plaatselijk energieagentschap, een energiecoöperatie en een consumentenvereniging, besloten dat het REG-concept voor de plaatselijke gemeenschappen moet worden ontraadseld. Daartoe moeten lokale organisaties die reeds het vertrouwen van de gemeenschap genieten worden ingeschakeld.

Er is ook gesproken over het houden van periodieke informatie-evenementen, georganiseerd door vergunningverlenende instanties, om twijfels over de oprichting en de werking van REG's weg te nemen. Naast algemene opleiding en capaciteitsopbouw voor lokale en regionale autoriteiten moet de functie van lokale procesmanagers worden gecreëerd die toekomstige REG's kunnen begeleiden tijdens het hele proces van concept tot operationele fase.

Deze managers zouden bestaan uit lokaal technisch personeel (van energieagentschappen, lokale autoriteiten), met een directe link naar de regelgevende autoriteiten en de vergunningverlenende instanties. Dit wordt gekoppeld aan de oprichting van (lokale) one-stop-shops en specifieke politieke doelstellingen voor REG's.

TRANSFER VAN DOOR GEMEENTEN GELEIDE REG'S

Een team van deskundigen uit Letland heeft een uitwisseling gehad met collega's uit Magliano Alpi, gelegen in de regio Piemonte in Italië, om te leren van de beste praktijk **"Energy City Hall REC-1"**, dat een uitstekend voorbeeld is van een door een gemeente gestuurde REG. Als eerste investering installeerde het overheidsbestuur van Magliano Alpi een PV-systeem van 20 kWp op het dak van het gemeentehuis en slimme meters om de gegevens van de leveringspunten van de REG-leden te beheren, alsook twee oplaadpunten voor elektrische voertuigen (EV). De ambitie is om de REG-leden een tastbare reductie van de energiekosten aan te bieden. **REC-1 wil de zelfvoorziening van de betrokken gemeentelijke gebouwen garanderen en het overschot aan elektriciteit delen met de deelnemende huishoudens en kleine ondernemingen. De gemeente beschouwt dit project als een kernactiviteit binnen haar Actieplan voor Duurzame Energie en Klimaat (SECAP).**

Tijdens het bezoek ontstond een discussie over de vraag of gemeenten wettelijk in aanmerking komen voor deelname aan REG's en werd besloten dat in Letland met de betrokken ministeries besproken moet worden om de rechten van overheden om deel te nemen aan REG's vast te leggen in gemeentelijke verordeningen. Daartoe moeten verschillende punten worden verduidelijkt, bv. het precieze doel waarom de gemeente toetreedt en hoe de terbeschikkingstelling van gemeentegrond voor REG-technologieën zal worden geregeld.

Terwijl het huidige wettelijke kader in Letland alleen gemeentelijke cofinanciering mogelijk maakt, moeten de wettelijke regels in de toekomst worden aangepast en ook betrekking hebben op het delen van energie, met name om de deelname van kwetsbare huishoudens

ACTIEPLAN VOOR DE REGIO APULIË:

Als aanvullende projectactiviteit in Italië werd een actieplan opgesteld voor de COME RES-doelregio Apulië. Om de ontwikkeling van REG's in meerdere gemeenten in de regio verder te ondersteunen, waren regionale belanghebbenden (energieagentschappen, gemeenten, een financieringsagentschap en dienstverleners) het eens over de noodzaak om verdere workshops te houden om de voordelen van de REG-aanpak en de mogelijke bedrijfsmodellen te presenteren. Verscheidene gemeenten in de regio Apulië hebben zich verbonden tot verdere samenwerking. Zo wordt overwogen een regionaal platform in te voeren, dat het mogelijk maakt REG's te beoordelen op basis van gemeenschappelijke criteria, en regionale richtsnoeren in te voeren over de wijze waarop gemeenten REG's kunnen ondersteunen.

mogelijk te maken, in de eerste plaats om hun energierekening te verlagen.

Tijdens de slotconferentie van de COME RES werd een zogenaamd 'Memorandum of Understanding' ondertekend tussen vertegenwoordigers van het Letse transferteam en de stad Magliano Alpi.

Het Letse transferteam - Magliano Alpi tijdens de ondertekening van de Verklaring van Overeenstemming.

TRANSFER VAN DE ECOPOWER AANPAK

Deze overdracht betrof de replicatie van de ervaring van Ecopower (België) naar de stad Roseto Valfortore in Italië. Ecopower werd officieel opgericht met als doel om **mensen te verenigen in een coöperatie om te investeren in de productie en levering van hernieuwbare energie en om energie-efficiëntie te bevorderen**. De eerste mijlpaal van de coöperatie was het winnen van de aanbesteding van de stad Eeklo, in de provincie Oost-Vlaanderen, waardoor Ecopower in 2001-2002 drie windturbines kon bouwen (twee van 1,8 MW en één van 600 kW).

Ecopower zamelt geld in bij zijn haar leden om te investeren in verschillende installaties die hernieuwbare energie produceren en deze te installeren en te beheren. Voor elektriciteit gaat het om windturbines en PV-installaties op openbare daken, een kleine waterkrachtinstallatie en warmtekrachtkoppeling. In 2020 produceerde Ecopower 106 GWh hernieuwbare elektriciteit. De energiecoöperatie treedt ook op als energieleverancier: ze levert haar leden-klienten de hernieuwbare elektriciteit die in hun installaties werd geproduceerd. Eind 2020 telde Ecopower 60.976 leden en bijna 50.000 elektriciteitsklienten.

In Vlaanderen kunnen REG's optreden als energieleverancier, op voorwaarde dat ze voldoen aan de vereiste regels om als erkend leverancier op te treden. In Italië is dit volgens de huidige wetgeving echter niet toegestaan. Dit belemmert de rechtstreekse toepassing van het energievoorzieningsmodel van Ecopower. De belangstelling van burgers voor coöperatieve energiemodellen hangt ook af van de maatschappelijke context. Terwijl in Vlaanderen de houding van de burgers tegenover hernieuwbare energie sterk is beïnvloed door de ramp in Tsjernobyl, is de belangstelling van de burgers in Italië nog in ontwikkeling (en in een ander tempo). Het transferteam besprak daarom hoe REG-modellen het

ACTIEPLAN VOOR DE MALOPOLSKA REGIO:

Om REG's in Polen en in de COME RES-doelregio Malopolska te bevorderen, kwam een diverse groep belanghebbenden bijeen om concrete maatregelen voor de toekomst vast te stellen. De groep bestond uit beleidsmakers, maatschappelijke organisaties, onderzoeksorganisaties van lokale en regionale overheden en verenigingen. Zij streven naar de invoering van een regionale incubator voor energiegemeenschappen, die de selectie en het testen van REG-investeringsplannen mogelijk maakt. Eén van de doelstellingen is om een openbare inventaris van elektriciteitsnetten op te stellen om problemen met de toegang van REG's tot het net te voorkomen. De groep streeft ook naar belastingvrijstellingen en de vereenvoudiging van administratieve procedures, alsook naar verdere opleiding en capaciteitsopbouw rond REG's.

best kunnen worden gecommuniceerd. Het team benadrukte dat de actieve deelname van de gemeente van strategisch belang is om het vertrouwen van de burgers te vergroten en dat de gemeente daarom als drijvende kracht moet gaan optreden en evenementen moet creëren om het REG-model te verspreiden. Voor een overzicht van de verschillende rollen die gemeenten in het algemeen kunnen spelen, zie [COME RES factsheet #2](#) en de [COME RES finale publicatie](#).

TRANSFER VAN DE COMPTTEM AANPAK

Tussen het COMPTTEM-project in Valencia en vertegenwoordigers van de Canarische Eilanden, waaronder ook verschillende lokale energiegemeenschappen, werd een Spaans transferteam gevormd om de transfermogelijkheden binnen dezelfde nationale context te onderzoeken.

COMPTTEM bouwt voort op een historische, bijna 100 jaar oude lokale energievoorziening in de gemeente Crevillent, die zich bevindt in de COME RES-modelregio Valencia. COMPTTEM, wat in de plaatselijke taal staat voor “Gemeenschap voor de Gemeentelijke Energietransitie”, is de naam van de energiegemeenschap die eind 2019 werd opgericht om de reikwijdte van de coöperatie uit te breiden en een hernieuwbare energiegemeenschap te ontwikkelen. Dit proefproject wordt als innovatief beschouwd omdat het een baanbrekende ervaring is met gemeenschapsenergie op nationaal niveau en de aandacht heeft getrokken van verschillende institutionele actoren (waaronder het Ministerie voor de Ecologische Transitie), die het zien als een voorbeeld van de weg vooruit voor de energietransitie in Spanje. **Het concept van deze energiegemeenschap is gebaseerd op de opwekking, distributie en commercialisering van 100% hernieuwbare energie voor haar 11.000 leden.**

COMPTTEM maakt gebruik van PV-installaties voor de opwekking van zonne-energie op daken van openbare en particuliere gebouwen en op voorheen ongebruikte openbare percelen. De huidige PV-installatie bestaat uit 300 zonnepanelen op een oppervlakte van 600 m² met een capaciteit van 120 kWp en een productie van 180.000 kWh per jaar, wat neerkomt op ongeveer 50% van het elektriciteitsverbruik van de 65 huishoudens in de omgeving (die deelnemen aan de regeling voor energiegemeenschap/collectief-zelfverbruik). De energiegemeenschap beschikt verder over een lithium-ionbatterij met een opslagcapaciteit van 240 kWh.

Bepaalde aspecten van het COMPTTEM-model werden door de belanghebbenden op de Canarische Eilanden als zeer repliceerbaar beschouwd, met name het financieringsmodel. De installaties van **COMPTTEM zijn eigendom van de prosumenten, maar aangezien de coöperatie de initiële investering heeft gedaan, kunnen alle deelnemers, ook degenen die economisch kwetsbaar zijn, profiteren, ongeacht hun inkomen of spaargeld.** De gemeente Crevillent heeft voorts administratieve ondersteuning aangeboden en openbare ruimte toegewezen voor de ontwikkeling van de activiteiten van de REG, waarbij de revitalisering van voorheen ongebruikte percelen openbare grond en daken werd bevorderd. Als gevolg van deze leerervaring heeft het transferteam overeenstemming bereikt over de noodzaak om de meest geschikte rechtsvormen, administratieve procedures en zakelijke/financiële modellen voor de oprichting van REG's op de Canarische eilanden nader te onderzoeken.

ACTIEPLAN VOOR DE CANARISCHE EILANDEN:

Geïnspireerd door de lessen van de COMPTTEM-praktijk hebben belanghebbenden van de Canarische Eilanden een actieplan opgesteld om de ontwikkeling van REG's verder te ondersteunen. Vooral met het oog op de belangrijke rol van de gemeenten, is besloten om een gemeenschappelijke leidraad te ontwikkelen die als model kan dienen voor de ontwikkeling van REG's in gemeenten op lokaal niveau. Ook opleidingsactiviteiten voor gemeentepersoneel worden overwogen.

Tegelijkertijd moet de regionale wetgeving een inhaalbeweging maken ten opzichte van een nationaal decreet dat de vergunningsprocedure voor kleinschalige projecten voor eigen gebruik al heeft vereenvoudigd.

Besprekingen tussen netbeheerders en overheidsinstanties zullen worden gefaciliteerd om de transparantie over de beschikbare aansluitingspunten en hun capaciteit te verbeteren. Ook moet het mogelijk worden om landbouwgrond te gebruiken voor energiegerelateerde doeleinden en om industriële REG's op te richten. Een informatiecampagne, via het Bureau voor Gemeenschapstransformatie, moet doeltreffender worden gebruikt om relevante informatie over REG's onder het publiek te verspreiden.

De geschatte wachttijd voor REG's om een verklaring van openbaar maatschappelijk belang te ontvangen moet drastisch worden verkort en er moeten ook belastingvrijstellingen voor de installatie van REG's worden ingevoerd.

Tijdens de slotconferentie van de COME RES werd ook een Verklaring van Overeenstemming ondertekend om concrete plannen aan te geven voor de verdere samenwerking en uitwisseling.

VOORUITZICHTEN

In de toekomst zal het spannend zijn om te zien hoe de belanghebbenden die bij de transfer en het actieplan betrokken zijn, het diverse menu van acties, dat gezamenlijk is opgesteld, zullen implementeren. Het is ook duidelijk dat voor de uitvoering van heel wat acties de betrokkenheid van meerdere belanghebbenden vereist is. Daarom zal veel afhangen van de verdere

ontwikkeling van wetgeving, faciliterend kader en samenwerking met alle relevante actoren van het elektriciteitssysteem om ervoor te zorgen dat de acties, die in het kader van het COME RES-project werden voorgesteld, ook daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Contacteer

✉ info@come-res.eu
 🐦 @comeres_eu
 in COME RES project
 🌐 www.come-res.eu

Projectcoördinatie

Research Centre for Sustainability
 Freie Universität Berlin
 Dr. Maria Rosaria Di Nucci

Dit project wordt gefinancierd binnen het Horizon 2020 onderzoek en innovatie programma van de Europese Unie onder overeenkomst No 953040. De enige verantwoordelijkheid voor de inhoud van dit document ligt bij het COME RES-project en reflecteert niet noodzakelijk de mening van de Europese Unie.

Partners

